

Middeleeuwse namen van huizen aan de markt van Ekeren.

Inleiding.

In een vorig artikel, 'De eigenaars van de scherven', zagen we dat de hoeve De Zwaan al bestond in 1455.

Het huis werd op dezelfde plaats vaak herbouwd maar behield bijna 500 jaar lang steeds dezelfde naam en ligging tot de definitieve vernietiging in 1945.

We vroegen ons af of er aan de markt in Ekeren nog meer huizen hebben gestaan met zo'n lange geschiedenis en met behoud van dezelfde naam en ligging.

Om het antwoord op die vraag te vinden hebben we de oudste schepenregisters van het Stadsarchief Antwerpen onderzocht (vóór het jaar 1466). We konden op die manier de gegevens aanvullen die Hendrik Kanora, onze belangrijke heemkundige, eerder al had gevonden in het Rijksarchief.

Onze belangrijkste bronnen zijn dus de aantekeningen van Hendrik Kanora in de mapjes met de nummers 63, 83, 151, 153 en 161 aanwezig in het DAN en schepenregisters (SR) in het Stadsarchief Antwerpen (SAA).

De gevonden namen (behalve de Zwaan/Swane).

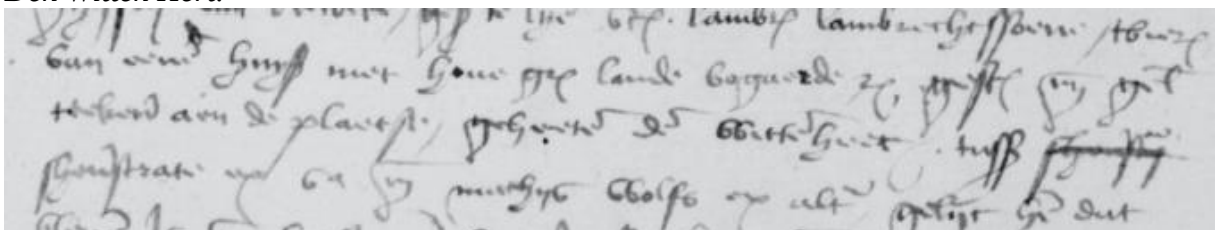
Vóór 1466 vonden we de volgende namen van huizen met een ligging aan de Ekerse markt (de Plaetse):

- Den Witten Hert: eerste vermelding in 1421 (schepenregister nummer 7 folio 170 / SR7-170).
- Den Hert: eerste vermelding in 1431 (SR17-123); bestond volgens Kanora tot 1969.
- De Mane: eerste vermelding in 1431 (SR17-204); bestond volgens Kanora tot 1878.
- Den Yngel: eerste vermelding in 1440 (SR29-151); bestond volgens Kanora tot 1819.

Natuurlijk zullen de huisnamen ouder zijn dan hun eerste vermelding en natuurlijk hadden niet alle huizen aan de Ekerse markt een bewaarde naam. Wel is nu al duidelijk dat de genoemde huizen een geschiedenis kennen van ongeveer 500 jaar. We zullen zien dat in die 500 jaar dezelfde naam steeds op dezelfde locatie bewaard bleef.

Hieronder bespreken we dan ook steeds de oudste akte van de bovenstaande huizen. Akten met bijzonderheden zoals de ligging van de huizen worden eveneens besproken.

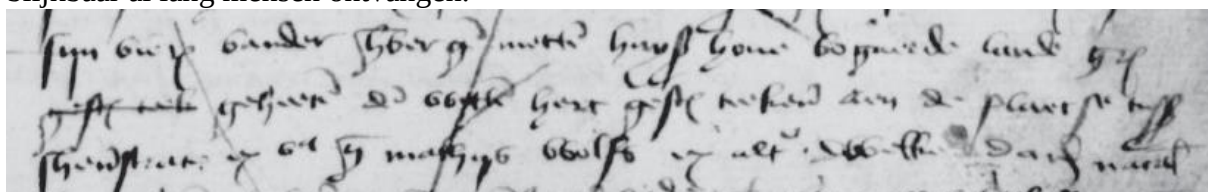
Den Witten Hert.

SR7-170-1421-21 juni

.... van eenen huys met hove, gronde, lande, bogaerde gest(aen) ende gel(egen) tEkeren aen de plaetse, geheeten den Witten Hert tusschen sherenstrate ex una ende Mathijs Wolfs ex altera.

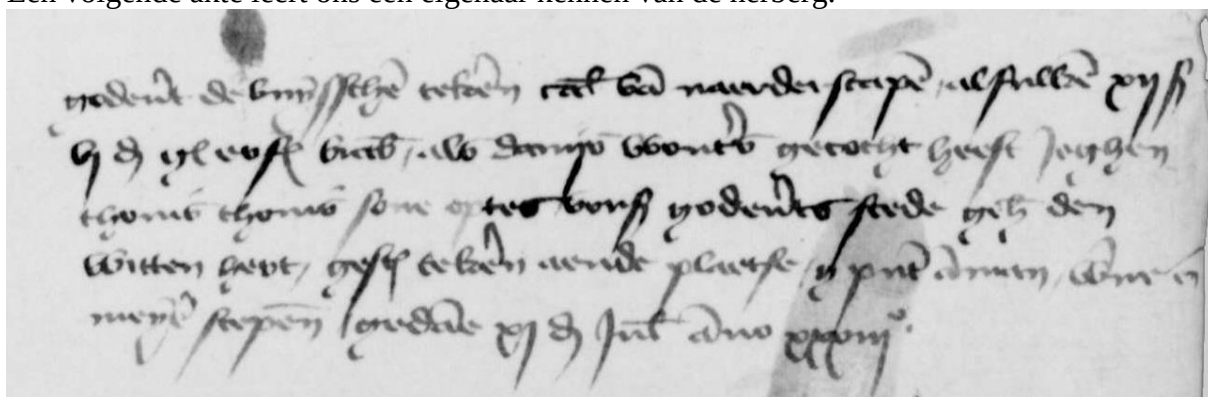
De benaming Den Witten Hert komt vaker terug in de schepenregisters. De volgende akte is interessant omdat blijkt dat het gaat om een herberg. Er worden op die plaats aan de markt blijkbaar al lang mensen ontvangen.

SR17-70-1431

... *sijn vieren(deel) vander herbergen metten huys, hove, bogaerde, lande, gronde geheeten den Witten Hert gestaen tEekeren aende plaetse tuss(chen) sherenstrate ex una ende Mathijs Wolfs ex altera.*

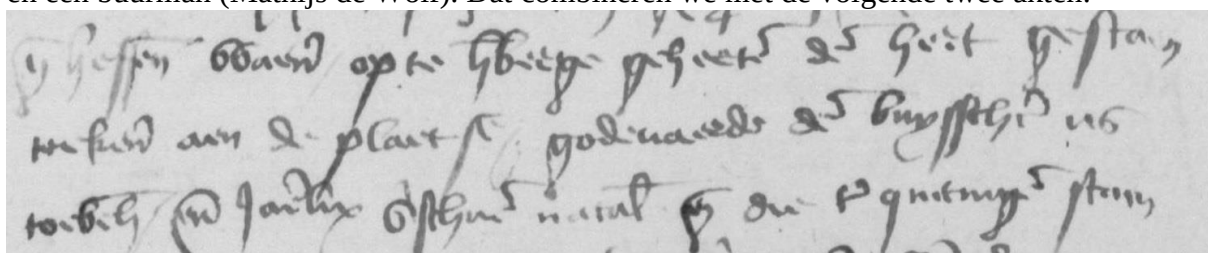
Een volgende akte leert ons een eigenaar kennen van de herberg.

SR20-122-1433

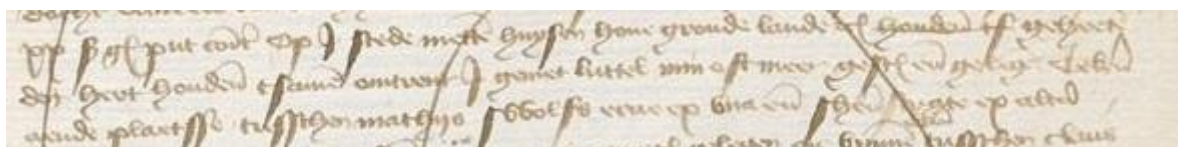
Godev(aer)t de Buysscher tEkeren cal(engierde) van naerderscapen alsulken 12 s(chellingen) 6 d(enaris) groten erfl(ic) Brabants als Denijs Wouters gecocht heeft jeghen Thonis Thonis sone optes voirs Godevaerts stede geh(eeten) den Witten Hert gest(aen) tEkeren aende plaetse.

Tot nu toe hebben we een eigenaar gevonden van Den Witten Hert (Godevaert de Buysscher) en een buurman (Mathijs de Wolf). Dat combineren we met de volgende twee akten:

SR19-129-1432

...*heffende waeren opte herberge geheeten den Hert gestaen tEekeren aende plaetse Godevaerde den Buysscher nu toebeh(oerende).*

SR29-391-1440 (huidige jaartelling 1441)

... op een stede metten huysen, hove, gronde, lande geheeten den Hert houden(de) tsamen omtrent 1 gemet luttel min oft meer gest(aen) ende gelegen tEkeren aende plaetsse tusschen Mathijs sWolfs erve ex una ende sherenstrate ex altera.

Met de bovenstaande akten kunnen we aantonen dat de naam Den Witten Hert werd vervangen door kortweg Den Hert. In de schepenregisters vonden we nog vermeldingen van den Witten Hert in SR17-84-1431, SR20-8-1433 en SR25-3-1438. Hendrik Kanora had eerder een vermelding gevonden in het Antwerpsch Archievenblad nummer 30 op blz. 177 van het jaar 1444.

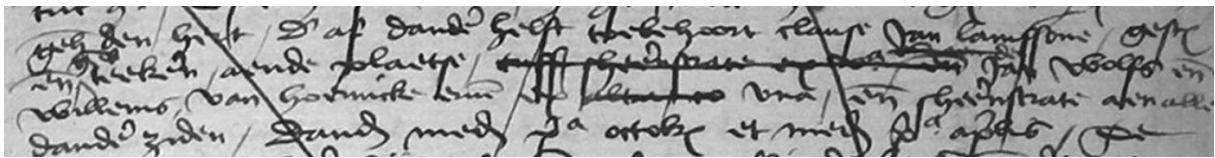
Den Hert.

In Jaarboek 7 – 1989 Heemkring Ekeren – Hendrik Kanora – Historische schets van de aloude huizing 'Den Hert' te Ekeren stelt de schrijver: 'Het huis 'Den Hert' evenals zijn zuidelijke buur 'Sint Joris' bestaat ongetwijfeld van in de middeleeuwen. Maar er is gebrek aan oorkonden uit dit zeer vroege tijdperk. Een akte van 1539 brengt ons de eerste eigenlijke vermelding, niet van 'Den Hert', doch wel van 'Sint Joris'. Een schepenbrief van het jaar 1555 vermeldt 'Den Hert', toen gekend als herberg en veel bezocht door de schepenen van Ekeren.

In 1585 bij de belegering van Antwerpen door Parma, werd Ekeren zwaar geteisterd... en zo ging dan ook, 'Den Hert' grotendeels inde vlammen op'.

Zoals we konden aantonen verschijnt de benaming Den Hert meer dan een eeuw vroeger dan 1539. In 1431 treffen we deze naam reeds aan (SR17-123-1431) en is er dus sprake van een gedeeltelijke overlapping met de periode van Den Witten Hert. Verder komt deze naam in de door ons onderzochte periode (tot 1466) nog voor in SR21-82-1434, SR48-231-1454 en SR69-177-1465.

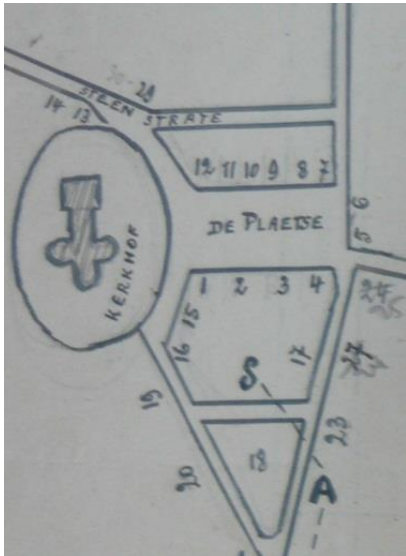
De laatste akte is interessant voor de ligging van Den Hert.

SR69-177-1465

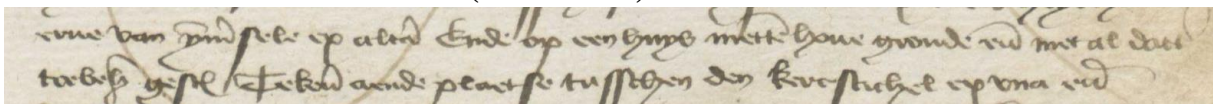
... geh(eeten) Den Hert daer af dander helft toebehoort Clause Jan Lamssone gest(aen) ende gel(egen) tEkeren aende plaetse tuss(chen) Jan Wolfs ende Willems van Hoernicke erve ex una ende sheerenstrate aen alle dander ziden.

Het beeld wordt duidelijker dankzij het werk van Hendrik Kanora nummer 63 (raadpleegbaar in het DAN) met een schets van de dorpskom rond 1630.

Kanora 63

Het nummer 4 is Den Hert, nummer 25 is De Swane en nummer 7 is het hierna te bespreken huis De Mane. Het huis Den Yngel wordt hier niet genoemd. Interessant is verder dat de muur rond het kerkhof al bestond in 1442 (SR31-99-1442).

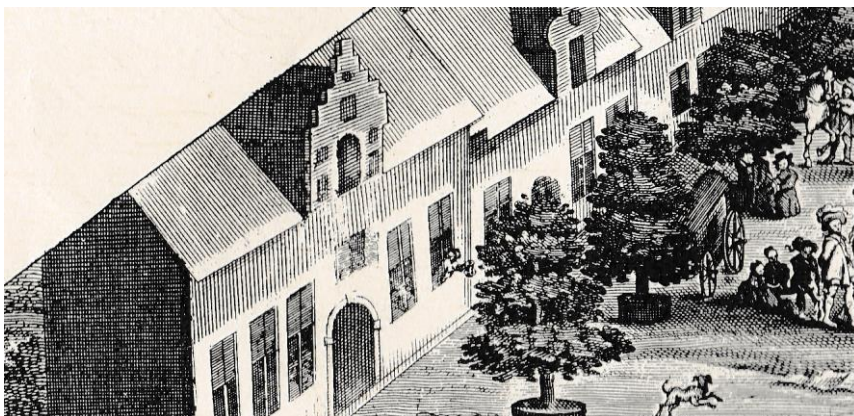

(SR31-99-1442)

... ende op een huys metten hove, gronde ende met al datter toebeh(oert) gest(aen) tEkeren aende plaetse tusschen den kercstichel ex una.

Een afbeelding van Den Hert in de 17de eeuw.

Op het bedevaartvaantje van de H. Lambertus uit 1663 ontworpen door Filip Fruitiers en gegraveerd door Peter van Lisebette zien we hoe Den Hert er uit gezien kan hebben.

Plaats en afbraak van Den Hert

In De Standaard van donderdag 27 maart 1969 stond dat De Hert werd afgebroken en dat in de plaats daarvan de A.S.L.K. een kantoor zou openen. In de krant wordt gevraagd dat het nieuwe agentschap van de Spaar en Lijfrentekas de benaming De Hert in een glasraam boven de ingangsdeur zou handhaven. De huidige eigenaar van het gebouw is BNP Paribas Fortis. Wie weet kan er in de toekomst toch nog een gedenkplaatje komen...

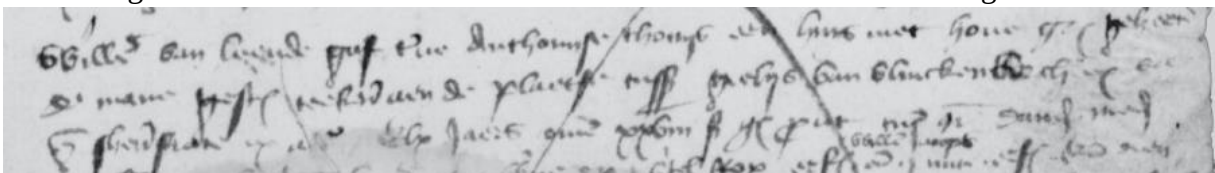
Het is toch wel uniek dat een plaats die ruim 500 jaar geleden bezoekers ontving dankzij een herberg nu nog steeds bezoekers ontvangt dankzij een bank.

De Hert vlak voor de afbraak in 1969 op een foto van De Standaard van donderdag 27 maart 1969.
Bron: Kanora 83 (raadpleegbaar in het DAN).

De Mane

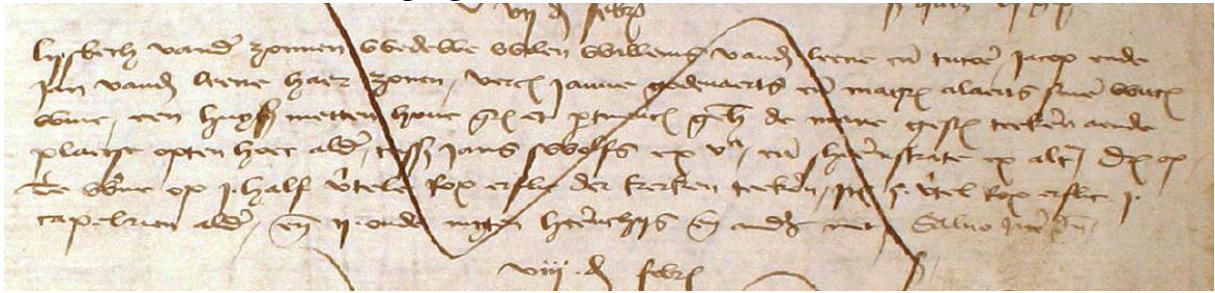
Precies tegenover Den Hert stond De Mane waarvan we de eerste vermelding vinden in 1431.

SR17-204-1431

Willem van Leende gaf tere Anthonijse Thonijns een huys met hove, gronde geheeten De Mane gest(aen) tEekeren aende plaetse tuss(chen) Gielijns van Vlinckenborch ex una ende sherenstrate ex altera.

Verder komen we De Mane nog tegen in SR29-151-1440, SR59-112-1460 en in onderstaande akte.

SR49-86-1454 (huidige jaartelling 1455)

Lijsbeth vander Zonnen weduwe wilen Willems vanden Leene cum tutore, Jacop ende Jan vanden Leene haer zonen verc(ochten) Janne Godevaerts ende Magriete Alaerts sinen wettigen wive, een huys metten hove gronde et pertinentiis geh(eeten) de Mane gest(aen) tEekeren aende plaetse opten hoec ald(aer) tuss(chen) Jans sWolfs ex una ende sheerenstrate ex altera.

De Mane is dus een hoekhuis en dat klopt met de ligging zoals die werd aangegeven door Hendrik Kanora op de bovenstaande schets.

Den Yngel

We vonden maar één vermelding van De Engel in de door ons onderzochte periode. Het huis stond zeker ook bij de Ekerse markt en aan het kerkhof maar de ligging is onduidelijk.

SR29-151vo-1440 (huidige jaartelling 1441)

... op een huys gest(aen) tEekeren aende plaetse geh(eeten) den Yngel tuss(chen) Jan vander Zennen ende sheerenstrate; item daer toe oic 1 huys met hove, gronde geheeten De Mane gest(aen) oic ald(aer) aende plaetse tuss(chen) sheerenstrate ende Mathijs de Wolff.

Naast de besproken huizen vinden we nog een aantal vermeldingen van enkele niet bij naam genoemde huizen aan de Ekerse markt. Voor de liefhebbers: het gaat om: *SR10-18-1424, SR10-19-1424, SR12-164-1426, SR13-106-1427, SR13-359-1427, SR16-10ro-1430, SR16-358-1430, SR18-263-1431, SR19-39-1432, SR21-213-1434, SR23-48-1436, SR31-159-1442, SR37-271-1446, SR39-58-1447, SR39-137-1447, SR42-15-1449, SR43-207-1450, SR44-289-1451, SR49-53-1454, SR49-164-1454, SR50-341-1455, SR51-501-1456, SR58-47-1459, SR61-248-1461 en SR66-8-1463.*

Conclusie.

Middeleeuwse huisnamen hebben soms een erg lang leven.

De onderzochte huizen in Ekeren, Den Witten Hert alias Den Hert, De Mane en Den Yngel, delen een geschiedenis vanaf de 15de eeuw samen met De Swane.

Den Hert heette oorspronkelijk Den Witten Hert en is de oudste herberg die aan de markt van Ekeren stond. Het zou mooi zijn als op dezelfde locatie een herinneringsplaatje of glasraam die geschiedenis van ruim vijf eeuwen zou gedenken.

Ad van Oeffelen – vrijwilliger DAN.